

Válka je projekcí našeho života

Ve stěžejní knize jednoho z nejuž-
znamnějších duchovních učitelů 20.
století **Jiddu KRISHNAMURTIHO:
SVOBODA NA POČÁTKU I NA KON-
CI** (vydalo ji nakladatelství Pavel
Dobrovský-BETA, Květnového vítěz-
ství 332/31, 149 00 Praha 4, www.dobrovsky.cz) autor odpovídá také na
otázky účastníků jeho rozmluv. Jed-
nou z nich byl dotaz:

**Jak můžeme vyřešit současný
politický chaos a světovou krizi?
Může jednotlivec udělat něco pro to,
aby zastavil hrozící válku?**

Krishnamurti: Válka je nápadně kr-
vavá projekce našeho každodenního
života, že? Válka je jenom vnější pro-
jev vnitřního stavu, je to jen zvětšení
našeho každodenního jednání. Je je-
nom víc vidět, je krvavější, ničivější,
ale je to kolektivní výsledek našich
individuálních skutků, naší činnosti.
Proto jsme, vy i já, za válku odpověd-
ní. Co můžeme udělat, abychom ji za-
stavili? Hrozící válku očividně nemů-
žete zastavit ani vy, ani já, protože už
je v pohybu, už se vlastně odehrává, i
když zatím hlavně v psychické rovině.
A protože už je v pohybu, nedá se za-
stavit. Ve hře je příliš mnoho věcí, jsou
příliš veliké a již byly učiněny. Ale když
vy i já vidíme, že hoří dům, dokážeme
poznat příčiny ohně. Můžeme odejít a
na jiném místě postavit dům z jiných
materiálů, které nejsou tak hořlavé,
které nepovedou k dalším válkám. To
je asi tak všechno, co můžeme udělat.
Vy i já vidíme, co způsobuje války, a
**pokud nám opravdu záleží na tom,
aby se války zastavily, začneme
proměňovat sami sebe, protože my
jsme příčinou válek.**

Před lety za války mě přišla navští-
vit jedna paní, Američanka. Ztratila v
Itálii syna. Měla ještě jednoho syna,
kterému bylo šestnáct, a chtěla ho
zachránit. Probírali jsme to spolu a
já jsem jí navrhl, že pokud chce za-
chránit svého syna, musí přestat být
Američankou, musí přestat chtít mít
víc, musí přestat hromadit bohatství,
usilovat o moc, o nadvládu a musí se
snažit být morálně prostá – tedy nejen
se jednoduše oblékat, nejen být pro-
stá ve vnějších věcech, ale i v myšlení
a pocitech, ve svých vztazích. Na to
prohlásila: „To je moc. Chcete toho po
mně moc. To nemůžu udělat, protože
okolnosti jsou příliš silné na to, abych
je dokázala změnit.“ Proto byla odpo-
vědná za ztrátu svého syna. Okolnos-
ti můžeme ovládat, protože okolnosti
jsme si vytvořili sami. Společnost vytváří
vztahy, vaše i mé společně. Jestliže
změníme své vztahy, změní se i spo-
lečnost. Budeme-li se v transformaci
vnější společnosti spoléhat jen na le-
gislativu, donucování, a sami přitom
zůstaneme vnitřně zkažení, budeme-li
i nadále uvnitř usilovat o moc, posta-

vení a nadvládu, pak to znamená, že
to, co je vně, budeme stále ničit, i kdy-
by to bylo postaveno sebevíc pečlivě a
dokonale vědecky. To, co je uvnitř, se
vždycky projeví navenek.

Co způsobuje válku – náboženskou,
politickou nebo hospodářskou? Oči-
vidně je to přesvědčení, víra, buď
v nacionalismus, v nějakou ideologii
nebo v konkrétní dogma.

**Kdybychom v nic nevěřili, ale měli
jenom dobrou vůli, lásku
a vzájemnou ohleduplnost, pak
by žádné války nebyly. Ale my se
živíme vírami, idejemi a dogmaty,
proto živíme nespokojenost.**

Současná krize je výjimečná a my
se jakožto lidské bytosti musíme vy-
dat buď na cestu trvalého konfliktu
a neustálých válek, které pramení
z naší každodenní činnosti, nebo se
musíme podívat, jaké příčiny války
maji, a obrátit se k nim zády.

Válku samozřejmě způsobuje touha
po moci, postavení, prestiži, penězích,
a také nemoc zvaná nacionalismus,
uctívání vlajky, a nemoc organizo-
vaného náboženství. Takže pokud
jako jednotlivec patříte k některému
z organizovaných náboženství, po-
kud jsme chtivi moci, pokud závidíte,
nutně vytváříte společnost, která ústí
v destrukci. Takže to opět závisí na
vás, a ne na nějakých vůdcích, urči-
tě ne na takzvaných státnících a těch
ostatních. Záleží to na vás a na mně,
ale zdá se, že si to neuvědomujeme.

**Jak rychle bychom skoncovali se
všemi válkami, s utrpením a bídou,
kdybychom jednou opravdu pocítili
odpovědnost za své skutky!**

Ale vidíte, je vám to jedno, jste
lhostejní. Jíme třikrát denně, máme
svou práci, máme své účty v bance,
malé nebo velké, a tak říkáme: „Dej
nám, proboha, pokoj a nevyrušuj.“
Čím jsme výš, tím více potřebuje-
me zabezpečení, trvalost, klid, tím
více chceme, aby nás nechali být,
aby věci zůstaly takové, jaké jsou.
Ale ty se nemůžou udržet tak, jak
jsou, protože nic se nedá udržet.
Všechno se rozpadá. My však tohle
nechceme vidět, nechceme se posta-
vit čelem faktu, že jsme, vy i já, od-
povědní za války. Mluvíme možná o
míru, vy i já, pořádáme konference,
sedíme kolem stolu a diskutujeme,
ale uvnitř, psychicky, chceme moc,
postavení a jsme poháněni chtivos-
tí. Sprádáme intriky, jsme naciona-
listé, jsme svázáni všelijakou vírou,
dogmaty, za která jsme ochotni um-
řít a ničit se navzájem. Myslíte si
snad, že takoví lidé, jako jste vy a
já, můžou žít ve světě v míru?

Abý byl mír, musíme být mírumilov-
ní, žít v míru znamená nevytvářet an-
tagonismy. Mír není ideál. Pro mě je

ideál pouze útek, vyhýbání se tomu,
co je, opak a vzdorování proti tomu,
co je. Ideál nám brání jednat přímo
v tom, co je. **Abychom měli mír, mu-
síme umět milovat.** Budeme muset
začít vidět věci takové, jaké jsou, pů-
sobit na ně, přetvářet je, a ne žít podle
nějakého ideálu, podle představ.

Dokud bude každý z nás hledat psy-
chickou jistotu a bezpečí, bude upa-
dat zabezpečení fyzické, které potře-
bujeme – jídlo, oblečení a přístřeší. My
usilujeme o psychickou jistotu, která
neexistuje. Usilujeme o ni, pokud to
jde, prostřednictvím moci, prostřed-
nictvím postavení, prostřednictvím
titulů, jména – ale to všechno ničí bez-
pečí fyzické. Když se na to podíváte,
uvidíte, že tohle je očividný fakt.

**Abychom nastolili na světě mír,
abychom zastavili války, musíme
přivodit revoluci v jednotlivci,
ve vás a ve mně.**

Hospodářská revoluce bez vnitřní
proměny je nesmyslná, protože hlad
je výsledkem špatného nastavení hos-
podářských podmínek, které jsou dů-
sledkem špatného nastavení naší psy-
chiky – lačnosti, chtivosti, závisti, zlé
vůle a majetnictví. Abychom zastavili
smutek, hlad, války, musí nastat psy-
chická revoluce, a tu je ochoten pod-
stoupit jen málokdo z nás. Budeme
diskutovat o míru, plánovat legislativu,
vytvářet nové ligy, OSN a tak dále. Ale
mír mít nebudeme, protože se nechce-
me vzdát svého postavení, své autori-
ty, svých peněz, svého majetku, svého
hloupého života. Spoléhat se na druhé
je největší marnost, druzí mír nepřine-
sou. Žádný vůdce nám mír nedá, žád-
ná vláda, žádná armáda, žádná země.
Mír přivodí pouze vnitřní proměna,
která povede k vnějším činům. Vnitřní
proměna neznamená izolovat se, ne-
znamená stáhnout se z vnější činnos-
ti, naopak. Správné jednání může být
jenom tam, kde je správné myšlení. A
správné myšlení nemůže být tam, kde
není poznání sebe sama. Dokud nebu-
deme znát sami sebe, nebude mír.

**Abychom ukončili vnější válku,
musíme začít pracovat na ukončení
války v sobě.** Někteří z vás přikývnu
a řeknou: „Souhlasím.“ Pak odejdete a
budete dělat přesně totéž, co jsme dě-
lali posledních deset nebo dvacet let.
Váš souhlas je pouze ve slovech, a
proto nemá žádný význam. Světovou bídu
a války nezastaví ledabylý souhlas.
Zastavíme je, jen když si uvědomíme
to nebezpečí, když si uvědomíme svou
odpovědnost, když to nenecháme na
někom druhém. Jestliže si uvědomu-
jete utrpení, jestliže vidíte naléhavost
okamžité akce a nebudete to odkládat,
pak se proměníte. Mír přijde jenom
tehdy, když vy sami budete plni míru,
když budete v míru se svým bližním.

Jiddu Krishnamurti